

PRZEGLĄD WYBORCZY

Biuletyn informacyjny

1-2/2010

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

ISSN 1507-983X

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

00-902 Warszawa, ul. Wiejska 10

Opracowanie - Alicja Kicińska oraz zespół w Krajowym Biurze Wyborczym

Redakcja – Kazimierz Wojciech Czaplicki, kierownik Biura

Skład komputerowy – Elżbieta Cieślak

Oddano do druku – marzec 2010 r.

*Przy wykorzystaniu informacji zawartych w „Przeglądzie wyborczym” Krajowe Biuro
Wyborcze będzie wdzięczne za każdorazowe wskazanie źródła informacji.*

Oficjalna strona Państwowej Komisji Wyborczej w Internecie

www.pkw.gov.pl

SPIS TREŚCI	Str.
* Posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej	4
* Sprawozdania finansowe komitetów wyborczych z wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2009 r.	4
* Informacja o działalności Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego w 2009 r.	5
* Wstępne przygotowanie do wyborów w 2010 r. (prezydenckich i samorządowych)	39
* Wybory i referenda lokalne w toku kadencji	45
* Informacje prawne i bieżące	45

POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

Państwowa Komisja Wyborcza odbyła posiedzenia w dniach 11, 18 i 25 stycznia oraz 8 lutego 2010 r.

* Zgodnie art. 93 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego (Dz. U. z 2004 r. Nr 25, poz. 219 z późn. zm.) komitety wyborcze uczestniczące w wyborach posłów do Parlamentu Europejskiego mają obowiązek złożyć Państwowej Komisji Wyborczej, w terminie 4 miesięcy od dnia wyborów, sprawozdania wyborcze o swoich przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie i w trybie określonym w art. 95 Ordynacji wyborczej, w terminie 4 miesięcy od ich złożenia, rozpatruje sprawozdania i je przyjmuje albo odrzuca. W związku z wyborami do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonymi w dniu 7 czerwca 2009 r., sprawozdania przedłożyły wszystkie komitety wyborcze (25). Państwowa Komisja Wyborcza na posiedzeniu w dniu 25 stycznia 2010 r. zakończyła badanie sprawozdań. Komisja przyjęła bez zastrzeżeń sprawozdania 12 komitetów wyborczych (Komitetów Wyborczych: Partii Kobiet, Platformy Obywatelskiej RP, Polskiej Partii Pracy, Polskiego Stronnictwa Ludowego, Prawa i Sprawiedliwości, Samoobrony Rzeczypospolitej Polskiej, Unii Polityki Realnej, Związku Słowiańskiego; Koalicyjnych Komitetów Wyborczych: Naprzód Polsko-Piast, Porozumienia dla Przyszłości-Centrolewica(PD+SDPL+Zieloni2004), Sojuszu Lewicy Demokratycznej-Unii Pracy oraz Komitetu Wyborczego Wyborców Niezależni Polsce). Sprawozdania 12 komitetów wyborczych przyjęła ze wskazaniem uchybień spowodowanych naruszeniem ustawowych wymogów. Uchybienia polegały na:

- udziale w wyborach komitetów wyborczych partii politycznych, które nie utworzyły Funduszu Wyborczego dla finansowania wydatków w wyborach, co stanowi naruszenie art. 86 ust. 1 Ordynacji wyborczej (Komitety Wyborcze: Demokratycznej Partii Lewicy, Partii Zielonych, Polski Patriotycznej, Polskiego Ruchu Uwłaszczeniowego, Samoobrony Patriotycznej, Stronnictwa Ludowego „Ojcowizna”, Stronnictwa Ludowego „Piast”);

- złożeniu sprawozdania po upływie terminu ustawowego, tj. z naruszeniem art. 93 ust. 1 Ordynacji wyborczej (Komitety Wyborcze Ligi Polskich Rodzin, Polskiej Partii

Socjalistycznej, Samoobrony Patriotycznej, Komitet Wyborczy Wyborców Ogólnopolskiego Forum Stowarzyszeń Uwłaszczeniowych „Gospodarka-Uwłaszczenie-Nauka-Stocznie”);

- nieumieszczeniu w umowie rachunku bankowego zastrzeżenia o sposobie i terminie dokonywania wpłat, nieudzieleniu Państwowej Komisji Wyborczej wyjaśnień w sprawie wątpliwości dotyczących sprawozdania, prowadzeniu rachunkowości w sposób niezgodny z przepisami rozporządzenia Ministra Finansów w tej materii, co stanowi naruszenie art. 88 ust. 2 i art. 95 ust. 2 Ordynacji wyborczej (Komitety Wyborcze Libertas oraz Polska Partia Socjalistyczna).

Sprawozdanie Komitetu Wyborczego Wyborców Kocham Polskę zostało odrzucone, ponieważ Komitet nie udzielił Państwowej Komisji Wyborczej wyjaśnień na wątpliwości dotyczące prawidłowości sporządzenia sprawozdania, które to wątpliwości wskazywały na prawdopodobieństwo naruszenia przepisów ustawy skutkujących odrzuceniem sprawozdania.

Komunikat Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 8 lutego 2010 r. o przyjętych i odrzuconych sprawozdaniach wyborczych z wyborów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych 7 czerwca 2009 r. został przekazany do ogłoszenia w Monitorze Polskim. Jest podany na stronie internetowej www.pkw.gov.pl.

* Państwowa Komisja Wyborcza na posiedzeniu w dniu 8 lutego 2010 r. przyjęła informację o swojej działalności i działalności Krajowego Biura Wyborczego w 2009r.

INFORMACJA
O DZIAŁALNOŚCI PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ
I KRAJOWEGO BIURA WYBORCZEGO
w 2009 r.

I. Realizacja zadań ustawowych

1. Wybory do Parlamentu Europejskiego

- 1) Zadaniem podstawowym Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego w 2009 r. było przygotowanie i przeprowadzenie wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego. Wybory zostały zarządzane na niedzielę

7 czerwca 2009 r.; wybierano 50 posłów, w 13 okręgach wyborczych. Postanowienie Prezydenta RP o zarządzeniu wyborów zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw Nr 37, poz. 287 z dnia 10 marca 2009 r. Państwowa Komisja Wyborcza podała je w tym samym dniu do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia wraz z informacją o okręgach wyborczych i siedzibach okręgowych komisji wyborczych oraz zamieściła na stronie internetowej (www.pkw.gov.pl).

Wybory przygotowano i przeprowadzono na podstawie ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego, zwanej dalej Ordynacją wyborczą oraz, zgodnie z zawartymi w niej odesłaniami, na podstawie ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (zwanej dalej Ordynacją wyborczą do Sejmu i do Senatu). Miały również zastosowanie przepisy: ustawy o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów w przedmiocie wymogu złożenia przez kandydatów na posłów oświadczeń lustracyjnych; ustawy o partiach politycznych dotyczące finansowania komitetów wyborczych partii politycznych; ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw dotyczące stałych obwodów głosowania i zasad dokonywania zmian tych obwodów; ustawy o ochronie danych osobowych; ustawy o dostępie do informacji publicznej.

Zgodnie z ustawowym upoważnieniem Minister Spraw Zagranicznych i Minister Infrastruktury oraz Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji wydali rozporządzenia dotyczące odpowiednio: utworzenia obwodów głosowania za granicą i na polskich statkach morskich oraz czasu przeznaczonego na rozpowszechnienie audycji wyborczych w programach publicznej telewizji i publicznego radia. Państwowa Komisja Wyborcza opiniowała projekty tych aktów prawnych, zgłaszała uwagi i wnioski. W zakresie realizacji pozostałych czynności wyborczych wobec niezmienionego stanu prawnego obowiązywały rozporządzenia właściwych ministrów stosowane w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2004 r. Państwowa Komisja Wyborcza określiła terytorialny

zasięg działania i siedziby rejonowych komisji wyborczych; ustaliła wzór protokołu rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów; wzór karty do głosowania i zasady drukowania, przechowywania i dostarczenia kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym; warunki i sposób wykorzystania w wyborach techniki elektronicznej; tryb i zasady przekazywania informacji o „frekwencji” w trakcie głosowania; wzory protokołów głosowania oraz tryb przekazywania wyników głosowania. Komisja uchwaliła też wytyczne dla komisji wyborczych dotyczące: przyjmowania zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na posłów; trybu przeprowadzania głosowania; trybu i sposobu wykonywania zadań związanych z ustaleniem wyników głosowania, przekazywania wyników głosowania oraz postępowania z dokumentami z wyborów. Wydała też wytyczne i wyjaśnienia dotyczące obserwacji wyborów przez obserwatorów międzynarodowych. Jeszcze przed rozpoczęciem kampanii wyborczej Komisja w piśmie skierowanym do wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) zwróciła uwagę na potrzebę szybkiego podjęcia czynności przedwyborczych, związanych z uporządkowaniem podziału gmin na obwody głosowania, dokonaniem przeglądu lokali wyborczych w aspekcie ich dostępności dla wyborców; utworzeniem obwodów głosowania w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych; powołaniem obwodowych komisji wyborczych; należytą aktualizacją rejestru wyborców i prawidłowym sporządzeniem spisu wyborców. Zaleciła jednocześnie komisarzom wyborczym stałe czuwanie nad wykonaniem tych zadań, a także współdziałanie w miarę potrzeb w tych sprawach z organami jednostek samorządu terytorialnego i wojewodami. Przygotowaniu do wyborów i realizacji zadań wyborczych poświęcona była problemowa narada Państwowej Komisji Wyborczej z komisarzami wyborczymi i dyrektorami jednostek organizacyjnych Krajowego Biura Wyborczego (w dniach 16-17 marca 2009 r.). Przyjęto harmonogram zadań i działań w tym zakresie.

- * Zgodnie z Ordynacją wyborczą do przeprowadzenia wyborów zostały powołane okręgowe, rejonowe i obwodowe komisje wyborcze.

Komisje okręgowe i rejonowe powołała Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 23 marca 2009 r. W ich skład weszli sędziowie zgłoszeni przez Ministra Sprawiedliwości, a funkcje przewodniczących objęli z urzędu komisarze wyborczy. W skład 13 okręgowych komisji wyborczych powołano 117 sędziów (2 sędziów Sądu Najwyższego, 13 - sądów apelacyjnych, 57 - sądów okręgowych, 45 - sądów rejonowych). W skład 39 rejonowych komisji wyborczych weszło 195 sędziów (2 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, 3 sędziów wojewódzkich sądów administracyjnych, 4 - sądów apelacyjnych, 114 – sądów okręgowych oraz 72 - sądów rejonowych).

Obwodowe komisje wyborcze powołali wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miast), a w obwodach głosowania za granicą i na polskich statkach morskich odpowiednio konsulowie i kapitanowie statków. Powołano 25605 obwodowych komisji wyborczych, w ich skład weszło 209644 wyborców. Komisje powołano spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników komitetów wyborczych, a ponadto w skład każdej komisji z urzędu wchodziła jedna osoba wskazana przez wójta oraz odpowiednio konsula i kapitana statku. Z informacji posiadanych przez Państwową Komisję Wyborczą wynika, że z powodu małej liczby kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników komitetów wyborczych około 40% komisji obwodowych powołano w minimalnych siedmioosobowych składach. Utworzono 25605 obwodów głosowania: 25412 obwodów na obszarze kraju, 189 obwodów za granicą i 4 obwody na polskich statkach morskich. W każdej gminie zgodnie z ustawowymi wymogami, co najmniej jeden lokal został dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych; lokali takich utworzono ogółem 6241. Ponadto, w wielu miastach i gminach władze samorządowe zapewniły osobom niepełnosprawnym i w podeszłym wieku możliwość dojazdu do lokali wyborczych oraz podjazdy dla wózków inwalidzkich. W niektórych dużych miastach (np. w Warszawie, Rzeszowie) w dniu wyborów wyznaczono specjalne numery telefonów do zgłaszania potrzeb tego rodzaju.

W trybie i terminie wymaganym Ordynacją wyborczą sporządzono spisy wyborców. W spisach ujęto 30 565 272 osoby. Państwowa Komisja Wyborcza i

Krajowe Biuro Wyborcze na stronie internetowej www.pkw.gov.pl oraz w niektórych wyjaśnieniach pisemnych i telefonicznych, a także w prasie, radiu i telewizji informowały o obowiązującym terminie składania wniosków o dopisanie do spisu w miejscu czasowego pobytu oraz o możliwości i terminie pobrania zaświadczenia o prawie do głosowania. Również okręgowe i rejonowe komisje wyborcze, oraz delegatury Krajowego Biura Wyborczego i urzędy wielu gmin zapewniały w różnych formach, bieżącą informację w tych sprawach.

W terminie do dnia 18 kwietnia 2009 r. mogły być zgłaszane do Państwowej Komisji Wyborczej zawiadomienia partii politycznych, koalicji partii politycznych oraz wyborców o utworzeniu komitetu wyborczego. Państwowa Komisja Wyborcza zapewniła w tym zakresie informację prawną i warunki organizacyjne do dokonywania tej czynności. Zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego zgłosiło 27 podmiotów. Komisja potwierdziła utworzenie 25 komitetów wyborczych, a odmówiła przyjęcia zawiadomień 2 komitetów wyborczych. Przyczynami odmowy były: nazwa komitetu wyborczego nie różniąca się dostatecznie od nazwy partii politycznej, co mogło wprowadzić w błąd co do tożsamości tego podmiotu. W drugim zaś przypadku – brak poparcia zgłoszenia o utworzeniu komitetu podpisami co najmniej 1000 obywateli, czego wymagały przepisy Ordynacji wyborczej. Na uchwały Komisji odmawiające przyjęcia zawiadomień skarg nie wniesiono. Państwowa Komisja Wyborcza w komunikacie z dnia 21 kwietnia 2009 r. podała do publicznej wiadomości informację o przyjęciu zawiadomień i utworzeniu komitetów wyborczych dla udziału w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2009 r. (komunikat został ogłoszony w Monitorze Polskim Nr 27, poz. 3378 oraz podany na stronie www.pkw.gov.pl). Wśród 25 komitetów wyborczych uprawnionych do udziału w wyborach było 19 komitetów wyborczych partii politycznych, 3 koalicyjne komitety wyborcze oraz 3 komitety wyborcze wyborców.

Do dnia 28 kwietnia 2009 r. do godz. 24.⁰⁰ pełnomocnicy komitetów wyborczych mogli zgłaszać właściwym okręgowym komisjom wyborczym okręgowe listy kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego do

zarejestrowania. Informacja Państwowej Komisji Wyborczej o sposobie, terminie i warunkach zgłaszania list przez cały okres przewidziany na ich zgłaszanie była dostępna na stronie www.pkw.gov.pl. Okręgowe komisje wyborcze przyjęły zgłoszenia 133 okręgowych list kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego dokonane przez 13 komitetów wyborczych. Jedenaście komitetów nie zgłosiło list, natomiast jeden komitet zgłosił listę, która nie została zarejestrowana ponieważ nie spełniała ustawowych wymogów. Po zakończeniu czynności rejestracyjnych Państwowa Komisja Wyborcza przyznała w dniu 6 maja 2009 r. w publicznym losowaniu jednolite numery 10 okręgowym listom kandydatów zarejestrowanych w więcej niż jednym okręgu wyborczym: nr 1 – listom Komitetu Wyborczego Unia Polityki Realnej, nr 2 – listom Komitetu Wyborczego Polskie Stronnictwo Ludowe, nr 3 – listom Komitetu Wyborczego Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej, nr 4 – listom Komitetu Wyborczego Polska Partia Pracy, nr 5 – listom Komitetu Wyborczego Libertas, nr 6 – listom Koalicyjnego Komitetu Wyborczego Sojuszu Lewicy Demokratycznej – Unia Pracy, nr 7 – listom Koalicyjnego Komitetu Wyborczego Porozumienia dla Przyszłości Centrolewica (PD+SDPL+Zieloni 2004), nr 8 - listom – Komitetu Wyborczego Prawica Rzeczypospolitej, nr 9 – listom Komitetu Wyborczego Platforma Obywatelska RP, nr 10 – listom Komitetu Wyborczego Prawo i Sprawiedliwość. Listom zgłoszonym przez Komitet Wyborczy Polska Partia Socjalistyczna, Koalicyjny Komitet Wyborczy Naprzód Polsko – Piast oraz Komitet Wyborczy Wyborców Kocham Polskę, zarejestrowanym w okręgach wyborczych nr 4 w Olsztynie i nr 11 w Katowicach, kolejne numery 11 i 12 przyznały Okręgowe Komisje Wyborcze w Olsztynie i Katowicach. W okresie od zarejestrowania do dnia głosowania okręgowe komisje wyborcze skreśliły z list kandydatów 18 osób, w większości z powodu zrzeczenia się kandydowania oraz w kilku przypadkach z powodu karalności za przestępstwo popełnione umyślnie. Informacje o skreślonych kandydatach zostały podane do publicznej wiadomości i wywieszane w lokalach głosowania. W przeddzień głosowania, w dniu 6 czerwca 2009 r., Okręgowa Komisja Wyborcza w Katowicach unieważniła rejestrację listy

okręgowej nr 11 zgłoszonej przez Komitet Wyborczy Wyborców Kocham Polskę, ponieważ 6 spośród 8 kandydatów z tej listy złożyło pisemne oświadczenia o wycofaniu zgody na kandydowanie, a zatem lista ta nie spełniała ustawowych wymogów. W rezultacie w wyborach uczestniczyły 132 okręgowe listy kandydatów na posłów 12 komitetów wyborczych.

- * Państwowa Komisja Wyborcza jeszcze przed zarządzeniem wyborów, a także przez cały okres kampanii wyborczej wyjaśniała treść przepisów Ordynacji wyborczej i udzielała informacji o ich stosowaniu. Na stronie internetowej Komisji www.pkw.gov.pl, dostępne były teksty obowiązujących aktów prawnych oraz wytycznych, opinii, wyjaśnień i komunikatów Państwowej Komisji Wyborczej.

Komisja wydała i zamieściła w Internecie kompleksowe informacje dotyczące:

- wpisywania do rejestru wyborców obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi chcących wziąć udział w wyborach. Przypomniano w szczególności o terminie wpisania się w tym celu do rejestru wyborców najpóźniej do 30 dnia po zarządzeniu wyborów oraz związane z wpisem czynności i dokumenty;
- praw wyborczych i warunków udziału w głosowaniu na obszarze kraju, za granicą i na polskich statkach;
- zasad i procedury zgłaszania list kandydatów na posłów;
- prowadzenia gospodarki finansowej przez komitety wyborcze w tym dopuszczalnego limitu wydatków na kampanię wyborczą, który zgodnie z Ordynacją wyborczą wyliczony został przez pomnożenie liczby wyborców przez kwotę 34 grosze.

Państwowa Komisja Wyborcza wydała ponadto dodatkowe wyjaśnienia dotyczące zasad prowadzenia i finansowania kampanii wyborczej. Dotyczyły one zgłaszanych wątpliwości związanych z udziałem w kampanii osób pełniących funkcje publiczne, w tym posłów i kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego, a także źródeł finansowania tego rodzaju działań. Komisja zajęła stanowisko, że prowadzenie w okresie kampanii wyborczej działalności związanej z pełnieniem funkcji publicznych, wymaga

przestrzegania przepisów Ordynacji wyborczej, regulujących zasady i tryb prowadzenia kampanii wyborczej oraz sposób jej finansowania. Nie może zwłaszcza zawierać elementów agitacji wyborczej na rzecz kandydatów i list kandydatów, bądź partii politycznych i komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach. Działania posłów do Parlamentu Europejskiego związane z pełnieniem mandatu a noszące znamiona agitacji wyborczej, rażąco naruszałoby zasady finansowania kampanii wyborczej, w tym zakaz jej finansowania z innych źródeł, niż przewidziane w Ordynacji wyborczej. Korzystanie w kampanii wyborczej ze środków finansowych otrzymywanych przez posłów z funduszy Parlamentu Europejskiego, partii europejskich czy też frakcji parlamentarnych – łamałoby zakazane ustawowo finansowanie kampanii wyborczej ze środków pochodzących z zagranicy.

Podobnie, w związku z odbywającym się w Warszawie Kongresem Europejskiej Partii Ludowej, Państwowa Komisja Wyborcza przypomniała, iż obrady kongresu nie mogą stanowić okazji do prowadzenia działań o charakterze kampanii i agitacji wyborczej na rzecz promowania określonych kandydatów i list kandydatów, czy też upowszechniania celów programowych poszczególnych partii politycznych i komitetów wyborczych. Wszelkie tego rodzaju działania podejmowane po zarządzeniu wyborów mogą być prowadzone jedynie za zgodą właściwego komitetu wyborczego oraz finansowane wyłącznie z jego środków. Również odnośnie do dopuszczalności zaciągnięcia przez partię polityczną kredytu na sfinansowanie kampanii wyborczej, którego poręczycielem byłby podmiot nieuprawniony do finansowania partii politycznej, Państwowa Komisja Wyborcza wskazała, iż cele wyborcze komitetu wyborczego partii politycznej mogą być finansowane jedynie z Funduszu Wyborczego danej partii tworzonego zgodnie z ustawą o partiach politycznych. Partii politycznej mogą być przekazywane środki finansowe i wartości niepieniężne jedynie przez osoby fizyczne, będące obywatelami polskimi. Ewentualna spłata kredytu za partię polityczną przez podmiot nieuprawniony do przekazywania jej środków finansowych stanowiłaby naruszenie ustawy o partiach politycznych i byłaby podstawą do

odrzućenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania finansowego oraz przepadku na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowej lub jej równowartości.

Kampania wyborcza była intensywna w dużych aglomeracjach, natomiast w mniejszych miastach i na terenach wiejskich przebiegała spokojnie i bez istotnych naruszeń prawa wyborczego. Lokale wyborcze były otwarte od godz. 08.⁰⁰ do 22.⁰⁰. Głosowanie przebiegało w zasadzie bez zakłóceń, w niektórych obwodach wystąpiły drobne zdarzenia utrudniające przejściowo głosowanie oraz drobne incydenty o charakterze porządkowym. Przy czynnościach głosowania i ustalania wyników głosowania w obwodach oraz przy pracach rejonowych i okręgowych komisji wyborczych mogli być obecni odpowiednio mężowie zaufania i pełnomocnicy komitetów wyborczych; z uprawnienia tego korzystali oni rzadko, nie zgłosili zarzutów do protokołów głosowania i tylko sporadycznie wnosili drobne uwagi. W większości obwodów obwodowe komisje wyborcze sprawnie i poprawnie dokonały ustalenia wyników głosowania i sporządziły protokoły głosowania. Wyniki głosowania były niezwłocznie podawane do publicznej wiadomości przez ich wywieszenie w siedzibach komisji, w miejscach dostępnych dla wyborców. Rejonowe komisje wyborcze po otrzymaniu protokołów od obwodowych komisji wyborczych i sprawdzeniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodach, ustaliły wyniki głosowania na obszarze swojej właściwości i niezwłocznie przekazały je właściwym komisjom okręgowym systemem elektronicznym, a następnie dostarczyły im protokoły wyników głosowania w rejonach wraz z protokołami głosowania w obwodach. Okręgowe komisje wyborcze na podstawie protokołów wyników głosowania w rejonach ustaliły wyniki głosowania na poszczególne listy okręgowe i sporządziły protokoły wyników głosowania w okręgach wyborczych. Dane z protokołów zostały niezwłocznie przekazane systemem elektronicznym i telefaksem do Państwowej Komisji Wyborczej, która na podstawie tych danych ustaliła komitety wyborcze, których listy okręgowe otrzymały co najmniej 5% ważnych głosów w skali kraju i spełniają warunek udziału w podziale mandatów, oraz komitety, których listy

okręgowe nie spełniają tego warunku. Wstępną informację o listach okręgowych uprawnionych do uczestniczenia w podziale mandatów Państwowa Komisja Wyborcza podała do publicznej wiadomości na konferencji prasowej. Była także udostępniona w Studiu Wyborczym działającym w siedzibie Komisji oraz pod adresem www.pkw.gov.pl; pe2009.pkw.gov.pl.

Na podstawie protokołów dostarczonych przez okręgowe komisje wyborcze, Państwowa Komisja Wyborcza w dniu 8 czerwca 2009 r. ustaliła zbiorcze wyniki głosowania w skali kraju, dokonała podziału mandatów pomiędzy komitety wyborcze i pomiędzy listy okręgowe oraz ustaliła, którzy kandydaci uzyskali mandat posła do Parlamentu Europejskiego. Obwieszczenie o wynikach wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego Komisja podała w tym samym dniu do publicznej wiadomości na konferencji prasowej oraz przekazała do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw (zostało ono ogłoszone w Dzienniku Ustaw Nr 88 , poz. 729 z dnia 10 czerwca 2009r).

W maju 2009 r. w Państwowej Komisji Wyborczej przebywali eksperci Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR) OBWE w celu wstępnej obserwacji przygotowań do wyborów do Parlamentu Europejskiego. Programem obserwacji objęto między innymi prace i działania Państwowej Komisji Wyborczej, a także Okręgowej Komisji Wyborczej w Krakowie. Po zakończeniu tej wizyty Państwowa Komisja Wyborcza otrzymała informację, iż w dniu wyborów ODIHR nie przewiduje prowadzenia obserwacji, bowiem wstępna obserwacja grupy ekspertów przyniosła pozytywną ocenę przygotowań wyborczych. Podkreślili pełne zaufanie do profesjonalizmu i bezstronności administracji wyborczej działającej pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej. Przebieg głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego obserwowały, zaproszone przez Komisję, delegacje centralnych komisji wyborczych Ukrainy i Macedonii. Członkowie delegacji obserwowali czynności wyborcze, przeprowadzili rozmowy z Przewodniczącymi Okręgowych Komisji Wyborczych w Warszawie i Krakowie, odbyli spotkanie z Państwową Komisją Wyborczą.

W dniu 9 czerwca 2009 r. w Pałacu na Wyspie w Łazienkach Królewskich Państwowa Komisja Wyborcza w sposób uroczysty wręczyła wybranym posłom zaświadczenia o wyborze na posła do Parlamentu Europejskiego. W uroczystości wręczenia zaświadczeń wzięli udział przedstawiciele najwyższych władz państwowych z Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesem Rady Ministrów. Obecni byli także prezes Trybunału Konstytucyjnego i Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, ministrowie, pełnomocnicy komitetów wyborczych. *Szczegółowe wykonanie zadań i czynności związanych z wyborami zostało przedstawione w „Sprawozdaniu z wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w dniu 7 czerwca 2009 r.”, które Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z art. 133 ust. 1 Ordynacji wyborczej, przedstawiła Prezydentowi RP i Marszałkowi Sejmu, a także przekazała Sądowi Najwyższemu. Sprawozdanie jest dostępne na stronie internetowej www.pkw.gov.pl.*

- 2) Sąd Najwyższy na posiedzeniu w dniu 26 sierpnia 2009 r. po rozpatrzeniu protestów wyborczych wniesionych w związku z wyborami do Parlamentu Europejskiego w dniu 7 czerwca 2009 r. podjął uchwałę o ważności wyborów. W posiedzeniu Sądu uczestniczył zastępca przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej sędzia J. Kacprzak oraz Sekretarz Komisji Kazimierz W. Czaplicki . Do Sądu Najwyższego wpłynęły 43 protesty wyborcze. Sąd nie stwierdził zasadności żadnego protestu. Uznał 22 protesty za nieuzasadnione, a 21 protestów pozostawił bez dalszego biegu, ponieważ nie spełniały wymagań przewidzianych w Ordynacji wyborczej. W 10 protestach uznanych za nieuzasadnione zarzuty dotyczyły naruszenia praw wyborczych osób niewidzących przez uniemożliwienie im oddania głosu na karcie do głosowania bez pomocy innej osoby, co skarżący uznali za naruszenie tajności głosowania, a pośrednio pozbawienie ich prawa głosowania. Zarzucono także naruszenie zasady równości chronionej art. 32 ust. 1 Konstytucji RP oraz przepisami Traktatu ustanawiającego Unię Europejską co do liczby posłów wybieranych w Rzeczypospolitej. Sąd Najwyższy uznając bezzasadność tych protestów stwierdził, że osoby niewidzące nie zostały pozbawione prawa głosowania.

Zgodnie z art. 109 Ordynacji wyborczej i art. 69 Ordynacji wyborczej do Sejmu i Senatu, osobie niepełnosprawnej pomocy w głosowaniu może udzielać inna osoba. Kwestia natomiast takiego zorganizowania głosowania, aby wyborca niewidomy mógł samodzielnie oddać głos, może być rozważana tylko jako postulat wobec ustawodawcy. Uznając bezzasadność protestów zarzucających wybieranie 50 posłów, zamiast 54, jak stanowi art. 3 ust. 1 Ordynacji wyborczej, Sąd wskazał, iż liczba 50 posłów została określona w umowie międzynarodowej, która na mocy art. 91 ust. 3 Konstytucji ma pierwszeństwo w stosowaniu przed ustawą. Zgodnie ze zmianą Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską przez Akt dostosowawczy z 2007 r. w związku z przystąpieniem do Unii Europejskiej Republiki Bułgarii i Rumunii – w Polsce od początku kadencji 2009-2014 wybieranych jest 50 posłów do Parlamentu Europejskiego. Bezzasadność pozostałych protestów wynikała z błędnego rozumienia prawa przez wnoszących je wyborców, niesformułowania konkretnych zarzutów bądź nie podania dowodów w zaskarżonych sprawach.

Zgodnie z żądaniem Sądu Najwyższego do zarzutów zawartych w protestach wyborczych przedstawiły wyjaśnienia i opinie Państwowa Komisja Wyborcza, Okręgowe Komisje Wyborcze nr 4 i 5 w Warszawie niektóre komisje obwodowe w Warszawie.

(Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 2009 r. w sprawie wyborów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w dniu 7 czerwca 2009 r. Sygn. akt III Sw 48/09 została ogłoszona w Dz. U. Nr 144, poz. 1180 z dnia 4 września).

- 3) Państwowa Komisja Wyborcza w związku z uchwałą Sądu Najwyższego o ważności wyborów do Parlamentu Europejskiego uchwałą z dnia 31 sierpnia 2009 r. rozwiązała okręgowe, rejonowe i obwodowe komisje wyborcze, powołane w celu przeprowadzenia wyborów.
- 4) Państwowa Komisja Wyborcza wydała specjalny biuletyn informacyjny poświęcony wyborom do Parlamentu Europejskiego w 2009 r. W wydawnictwie zamieszczono akty prawne i inne dokumenty regulujące problematykę wyborów, podano wyniki głosowania i wyniki wyborów,

przedstawiono sprawozdanie z wyborów, uchwałę Sądu Najwyższego w przedmiocie ważności wyborów, zrelacjonowano uroczystość wręczenia nowo wybranym posłom zaświadczeń o wyborze. Wydawnictwo zostało przekazane Prezydentowi RP, Marszałkowi Sejmu i Marszałkowi Senatu, Przewodniczącemu Parlamentu Europejskiego, Prezesowi Rady Ministrów, Prezesom Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego. Otrzymały je: Biblioteka Narodowa, Sejmowa, biblioteki uniwersyteckie i biblioteki publiczne oraz inne organy, jednostki i ośrodki zainteresowane problematyką wyborczą.

- 5) Zgodnie z art. 15 Ordynacji wyborczej, wydano opracowanie statystyczne zawierające szczegółowe informacje o wynikach głosowania i wynikach wyborów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych 7 czerwca 2009 r. Zawiera ono dane o wyborach w układzie całego kraju, według okręgów wyborczych, województw, powiatów, gmin. Przedstawiono też dane o komitetach wyborczych, o zarejestrowanych kandydatach, wynikach głosowania na poszczególnych kandydatów i wyniki wyborów, wykaz wybranych posłów w układzie alfabetycznym oraz według komitetów wyborczych.

Układ i zakres danych w publikacji nawiązują do tego typu wcześniejszych wydawnictw wyborczych, w tym z wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2004 r., co pozwala i ułatwia dokonywanie odpowiednich analiz i porównań.

- 6) Komitety wyborcze uczestniczące w wyborach, w terminie 4 miesięcy od dnia wyborów, tj. do 7 października 2009 r., miały obowiązek przedstawienia Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdań wyborczych o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu oraz uzyskanych na wybory kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania. Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie z art. 94 ust. 1 Ordynacji wyborczej, komunikatem z dnia 20 października 2009 r. ogłosiła przedłożone jej sprawozdania w Monitorze Polskim (Nr 70, poz. 900 z dnia 3 listopada 2009 r.) oraz przystąpiła do ich badania. Sprawozdania powinny złożyć 25 komitetów wyborczych, w terminie

ustawowo wymaganym złożyło je 19 komitetów, a 6 komitetów z przekroczeniem terminu.

(Komunikat w sprawie sprawozdań jest zamieszczony na stronie www.pkw.gov.pl.)

- 7) Kierownik Krajowego Biura Wyborczego zgodnie z art. 145 ust. 2 Ordynacji wyborczej, podał do publicznej wiadomości w dzienniku „Rzeczpospolita” z dnia 2 listopada 2009 r., informację o wydatkach z budżetu państwa poniesionych na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów do Parlamentu Europejskiego w dniu 7 czerwca 2009 r. Ogólna kwota wydatków wyniosła 67.130.273 zł. tego największą kwotę – ponad 35,5 mln zł. – stanowiły wydatki na zryczałtowane diety dla członków komisji wyborczych, zwłaszcza obwodowych, i obsługa komisji. Wydatki na obsługę informatyczną wyborów wyniosły przeszło 9 mln zł., na sporządzenie spisów wyborców – ponad 4 mln zł., na druk i transport kart do głosowania – przeszło 2,7 mln zł.

2. Wybory samorządowe w trakcie kadencji i referenda lokalne

- 1) Zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, w przypadku wygaśnięcia w czasie trwania kadencji mandatu radnego do rady gminy do 20 tys. mieszkańców, przeprowadza się do tej rady wybory uzupełniające (art. 193 Ordynacji wyborczej). Natomiast w razie wygaśnięcia mandatu do rady gminy powyżej 20 tys. mieszkańców, rady powiatu i sejmiku województwa - zwolniony mandat obejmuje kandydat z tej samej listy, który w wyborach uzyskał kolejno największą liczbę głosów i nie utracił prawa wybieralności (art. 194 Ordynacji wyborczej). W 2009 r. w gminach do 20 tys. mieszkańców przeprowadzono wybory uzupełniające do 352 rad w 370 okręgach wyborczych oraz dokonano 458 zmian w składach rad pozostałych jednostek samorządowych: w 379 radach w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców, 68 radach powiatowych i 11 sejmikach województw. Przyczynami zmian były najczęściej: zrzeczenie się mandatu – 228 przypadków, śmierć radnego – 108 przypadków, stwierdzenie braku wybieralności – 47 przypadków, naruszenie ustawowego zakazu łączenia

mandatu z wykonywaniem określonych funkcji bądź prowadzeniem działalności – 31 przypadków, wybór radnego na wójta, burmistrza, prezydenta miast – 14 przypadków. Ponadto, w przypadkach określonych w ustawach: o samorządzie gminnym, o samorządzie powiatowym i o samorządzie województwa przeprowadzane są wybory przedterminowe odpowiednio do rady gminy, powiatu, sejmiku województwa. W 2009 r. nie wystąpiły podstawy do przeprowadzenia wyborów w tym trybie.

- 2) Na podstawie ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta, w 26 gminach odbyły się wybory przedterminowe wójtów (11), burmistrzów (13) i prezydentów miast (2). Podstawę ich przeprowadzenia stanowiły najczęściej: śmierć pełniącego funkcję (9 przypadków) oraz wyrok za przestępstwo umyślne (6 przypadków); zrzeczenie się mandatu było przyczyną wyborów w 4 przypadkach. Odwołanie w referendum oraz naruszenie ustawowych zakazów łączenia funkcji wójta z wykonywaniem innych funkcji lub prowadzeniem działalności doprowadziło do wyborów przedterminowych 5 wójtów i burmistrzów.
- 3) Zgodnie z ustawą o referendum lokalnym mieszkańcy danej jednostki samorządu terytorialnego mogą dokonywać odwołań rady oraz wójta (burmistrza, prezydenta miasta) przed upływem kadencji w głosowaniu w referendum lokalnym. Do odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego pochodzącego z wyborów bezpośrednich wymagany jest, zgodnie z art. 55 ust. 2 ustawy o referendum lokalnym, udział w referendum co najmniej 3/5 liczby osób biorących udział w wyborze tego organu. W 2009 r. odbyło się 25 referendów gminnych, w tej liczbie 4 referenda ważne i rozstrzygające o odwołaniu organu poddanego referendum, tj.:
  - 17 maja 2009 r. referendum w sprawie odwołania Prezydenta Miasta Sopotu woj. pomorskie; w referendum wzięło udział 40,02% uprawnionych mieszkańców, większość głosujących była przeciwna odwołaniu Prezydenta;
  - 20 września 2009 r. referendum w sprawie odwołania Rady Gminy i Wójta Gminy Przywidz woj. pomorskie; w referendum wzięło udział 40,85% uprawnionych, Radę i Wójta odwołano;

- 15 listopada 2009 r. referendum w sprawie odwołania Prezydenta Miasta Częstochowy, woj. śląskie, w referendum wzięło udział 21,32% uprawnionych. Prezydent został odwołany;

- 6 grudnia 2009 r. referendum w sprawie odwołania Wójta Gminy Sokolnik woj. łódzkie; w referendum wzięło udział 43,19% uprawnionych, Wójta odwołano.

Pozostałe referenda były nieważne, ponieważ uczestniczyło w nich mniej niż 3/5 wyborców biorących udział w wyborze odwoływanych organów.

- 4) Zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej przygotowanie i przeprowadzenie wyborów do organów jednostek samorządu terytorialnego jest zadaniem komisarzy wyborczych. Zgodnie z właściwością terytorialną komisarze współdziałają z wojewodą w sprawach związanych z wygaśnięciem mandatów radnych i uzupełnieniem składów rad. Czuwają nad wykonaniem przez właściwe organy przypisanych im zadań (utworzenia obwodów głosowania, powołania obwodowych komisji wyborczych, sporządzenia spisów wyborców, podziału na okręgi wyborcze), i jeżeli te zadania nie są wykonywane w terminie i zgodnie z prawem (art. 203a Ordynacji wyborczej) wydają odpowiednie postanowienia zastępcze. Sprawują nadzór nad zgodnym z prawem wykonaniem czynności wyborczych przez komisje wyborcze. Uczestniczą w postępowaniach w sprawach protestów wyborczych. Rozpatrują sprawozdania finansowe komitetów wyborczych o przychodach i wydatkach na cele wyborcze.

Komisarze wyborczy czuwają systematycznie nad terminowym podejmowaniem przez rady uchwał stwierdzających wygaśnięcie mandatów radnych i mandatów wójtów (burmistrzów, prezydentów miast). W praktyce odnotowuje się przypadki niepodejmowania przez rady uchwał w tych sprawach w ustawowym terminie. Dotyczy to zwłaszcza sytuacji, gdy podstawą wygaśnięcia mandatu są przepisy o zakazie łączenia mandatu z wykonywaniem funkcji lub prowadzeniem działalności oraz przepis Ordynacji wyborczej o utracie przez radnego prawa wybieralności. Komisarze wyborczy prowadzą w

tych sprawach działania informacyjne i wyjaśniające wobec rad. W przypadkach natomiast nie podejmowania, mimo tych działań, przez rady uchwał stwierdzających wygaśnięcie mandatu – występują do właściwego terytorialnie wojewody w celu podjęcia przez niego stosownych działań w trybie nadzoru, przewidzianych w ustawach samorządowych. Wystąpienia takie skierowali Komisarze Wyborczy w Gorzowie Wielkopolskim, Krośnie, Nowym Sączu, Olsztynie, Ostrołęce, Radomiu, Tarnobrzegu, Wałbrzychu. Działania nadzorcze podjęli m.in. Wojewodowie: Dolnośląski, Lubuski, Mazowiecki, Podkarpacki, Warmińsko-Mazurski, Wielkopolski.

* Komisarze wyborczy uczestniczyli ponadto w innych działaniach wynikających z ustaw wyborczych. W szczególności udzielali wyjaśnień organom prokuratury i policji w prowadzonych przez nie postępowaniach w sprawach wyborczych oraz brali czynny udział w postępowaniach sądowych w sprawach z protestów wyborczych. Działania takie w 2009 r. realizowali np. Komisarze w Katowicach, Siedlcach, Warszawie, Zamościu. Złożone zadania wykonują komisarze wyborczy w sferze przygotowania i przeprowadzenia referendów lokalnych w sprawie odwołania rady bądź wójta, burmistrza, prezydenta miasta. Z referendami oprócz zadań prawno-organizacyjnych, wiążą się bowiem często duże emocje stron co rodzi skargi, które rozpatrują komisarze, a także protesty referendalne składane do sądu, w których komisarze uczestniczą.

5) Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawową właściwością, zapewniła nadzór i pomoc organom, podmiotom i służbom wyborczym w wykonywaniu ich zadań. Wydała kompleksowe wytyczne dla komisarzy wyborczych oraz terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych dotyczące przygotowania i przeprowadzania wyborów w toku kadencji w latach 2006-2010. Uchwaliła wzory urzędowych formularzy i druków stosowanych w wyborach przeprowadzonych w toku trwania kadencji i referendach lokalnych.

W związku ze zbliżającym się terminem zakończenia kadencji rad i sejmików przypadającym w dniu 12 listopada 2010 r. podała, w wyjaśnieniach z dnia 6 października 2009 r., dopuszczalne ustawowo terminy przeprowadzenia

wyborów i referendów wskazując, iż zgodnie z przepisami ustaw wyborczych, ustaw samorządowych i o referendum lokalnym:

„Wybory uzupełniające do rad muszą być zarządzane do 10 marca 2010 r. i przeprowadzone najpóźniej 9 maja 2010 r. Terminy te dotyczą również powtórzenia takich wyborów oraz obsadzenia wygasłego mandatu w radzie gminy powyżej 20 tys. mieszkańców radzie powiatu i sejmiku województwa (art. 193 ust. 2, 3 i 4 Ordynacji);

wybory przedterminowe do rad, zgodnie z art. 196 ust. 3 mogły być zarządzane do dnia 29 września 2009 r. oraz przeprowadzone najpóźniej 8 listopada 2009r.; wybory nowych rad, ponieważ są przeprowadzone w związku ze zmianami w podziale terytorialnym państwa, które następują z dniem 1 stycznia, powinny zostać przeprowadzone w ciągu 90 dni od tej daty, tj. do dnia 28 marca 2010 r. (art. 197 ust. 8 i art. 26 ust. 1 Ordynacji);

wybory przedterminowe wójtów (burmistrzów i prezydentów miast) mogą być zarządzane nie później niż do 30 marca 2010 r. a przeprowadzone najpóźniej 9 maja 2010 r. (art. 28d ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym);

wnioski mieszkańców o przeprowadzenie referendum lokalnego w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego mogą być składane nie później niż na 8 miesięcy przed zakończeniem kadencji, tj. do dnia 12 marca 2010 r. (art. 5 ust. 2 ustawy o referendum lokalnym);

uchwała rady gminy w sprawie nieudzielenia wójtowi absolutorium może być podjęta nie później niż na 9 miesięcy przed zakończeniem kadencji, tj. nie później niż 12 lutego 2010 r. i jest równoznaczna z podjęciem inicjatywy przeprowadzenia referendum w sprawie odwołania wójta (art. 28a ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym). Rada gminy nie później niż 12 lutego 2010 r. może podjąć uchwałę o przeprowadzeniu referendum w sprawie odwołania wójta z przyczyny innej niż nieudzielenie wójtowi absolutorium (art. 28b ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym)”.

Państwowa Komisja Wyborcza wyjaśniała ponadto na bieżąco wątpliwości dotyczące stosowania przepisów oraz wykonywania poszczególnych czynności

wyborczych i referendalnych. W wyjaśnieniach i opiniach Komisja przypominała zwłaszcza, że:

- jeżeli w wyborach uzupełniających nie zostanie zarejestrowany żaden komitet wyborczy, komisarz wyborczy działając w trybie nadzoru wydaje i podaje do publicznej wiadomości obwieszczenie o przyczynach nieprzeprowadzenia wyborów wraz z informacją, że zostaną one powtórzone między 6 a 9 miesiącem licząc od daty tych wyborów, które nie doszły do skutku;

- w przypadku uzupełnienia składów rad gmin w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców, rad powiatów i sejmików województw, komisarz wyborczy podaje te zmiany do publicznej wiadomości i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Dotyczy to także sytuacji, gdy w wyniku wyroku sądu administracyjnego skład rady uległ zwiększeniu ponad liczbę określoną ustawowo;

- zgodnie z przepisami o samorządzie gminnym (art. 28a), uchwała rady w sprawie nieudzielenia wójtowi absolutorium, jest równoznaczna z podjęciem inicjatywy przeprowadzenia referendum w sprawie odwołania wójta. W związku z powyższym, stosownie do art. 50 ust. 1 ustawy o referendum lokalnym, w referendum w sprawie odwołania wójta przeprowadzonym w trybie przewidzianym w art. 28a ustawy, komisarz wyborczy powołuje skład gminnej komisji i obwodowych komisji do spraw referendum z osób wskazanych w równej liczbie przez radę gminy jako inicjatora referendum oraz przez wójta gminy jako organ wykonawczy;

- w skład komisji do przeprowadzenia referendum w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego nie mogą wchodzić radni, osoby wchodzące w skład albo pełniące funkcję organu wykonawczego danej jednostki samorządu terytorialnego, oraz inicjator referendum i jego pełnomocnik;

- wykazy podpisów osób popierających inicjatywę przeprowadzenia referendum lokalnego traktować należy, w świetle art. 12 ust. 1 ustawy, jako dokumenty referendalne nawet wówczas, gdy inicjator odstąpi od złożenia wniosku o referendum. Wykazy podlegają przekazaniu komisarzowi

wyborczemu oraz procedurze zniszczenia określonej w rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 27 listopada 2002 r., dotyczącym przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów (Dz. U. Nr 209, poz. 1781 z późn. zm.).

3. Kontrola gospodarki finansowej partii politycznych

Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje zadania przewidziane w ustawie o partiach politycznych związane z gospodarką finansową partii, w szczególności rozpatruje informacje i sprawozdania finansowe partii. Komisja podejmuje w tym zakresie szereg czynności i działań, służących zapewnieniu zgodnego z wymogami ustawy rozpatrzenia sprawozdań. W szczególności przypomina właściwym organom partii o ich obowiązkach sprawozdawczych, wyjaśnia procedury z tym związane, udziela wyjaśnień i opinii w sprawach budzących wątpliwości. Do badania informacji i sprawozdań Komisja powołuje biegłych rewidentów, ale także, niezależnie od raportów rewidentów, we własnym zakresie szczegółowo bada i analizuje dołączone do sprawozdań dokumenty finansowe. W przypadku wniesienia przez partię skargi do Sądu Najwyższego w przedmiocie odrzucenia informacji bądź sprawozdania, przedstawiane są Sądowi wyjaśnienia i stanowisko w sprawie. Komisja występuje również do Ministra Finansów z wnioskami o wdrożenie procedury w sprawach o orzeczenie przepadku na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowych przyjętych z naruszeniem prawa.

- 1) Zgodnie z art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy, partie polityczne i koalicje partii politycznych, których komitety wyborcze uzyskały w wyborach, odpowiednio, co najmniej 3% i 6% ważnych głosów oddanych na listy kandydatów na posłów, są uprawnione do otrzymywania przez okres kadencji Sejmu subwencji z budżetu państwa na działalność statutową. Subwencja przysługuje od 1 stycznia roku następującego po roku, w którym odbyły się wybory i jest wypłacana do końca roku, w którym odbywają się kolejne wybory. W razie skrócenia kadencji Sejmu uprawnienie do subwencji wygasa z końcem kwartału, w którym zakończyła się kadencja Sejmu (art. 28 ust. 6 i art. 32

ustawy o partiach politycznych). O otrzymanej subwencji i wydatkach z niej poniesionych partie składają w każdym roku informacje Państwowej Komisji Wyborczej, które wraz z opiniami i raportami biegłych rewidentów są ogłaszane w Monitorze Polskim. Prawo do otrzymania subwencji w 2008 r. oraz obowiązek złożenia do dnia 31 marca 2009 r. informacji o wydatkach z subwencji za 2008 r. miało 9 partii politycznych: 7 partii które w wyborach do Sejmu przeprowadzonych w dniu 2 października 2007 r. spełniły ustawowe wymogi (Partia Demokratyczna-demokraci pl., Polskie Stronnictwo Ludowe, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Unia Pracy, Socjaldemokracja Polska), oraz 2 partie, które nie spełniły tych wymogów, ale w 2008 r. otrzymały ostatnią ratę subwencji za 2007 r. z której miały obowiązek się rozliczyć (Liga Polskich Rodzin oraz Samoobrona Rzeczpospolitej Polskiej). Wszystkie zobowiązane do tego partie przedłożyły informacje w ustawowym terminie.

Komunikat Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 14 kwietnia 2009 r. w sprawie informacji o subwencji został ogłoszony w Monitorze Polskim Nr 26 poz. 350 a także podany na stronie www.pkw.gov.pl.

Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła informację o wydatkach z subwencji wszystkich 9 partii politycznych, w tym 5 partii – bez zastrzeżeń (Polskie Stronnictwo Ludowe, Platforma Obywatelska RP, Socjaldemokracja Polska, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Unia Pracy), a 4 partii ze wskazaniem uchybień: Partii Demokratycznej demokraci.pl oraz Ligi Polskich Rodzin – ponieważ przekazały na Fundusz Ekspercki kwoty mniejsze niż 5% subwencji, co narusza art. 30 ustawy; Samoobrony Rzeczpospolitej Polskiej – która na Fundusz Ekspercki nie przekazała żadnych środków; Prawa i Sprawiedliwości ponieważ środki Funduszu Eksperckiego wydatkowane na cele niezgodne z ustawowym przeznaczeniem, co stanowi naruszenie art. 30 ust. 4 ustawy. Państwowa Komisja Wyborcza przypomniała jednocześnie na swojej stronie internetowej www.pkw.gov.pl w jakiej wysokości subwencja przysługuje uprawnionym partiom w latach 2008 i 2009.

- 2) Partie polityczne mają ponadto obowiązek corocznego składania Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdań finansowych o źródłach pozyskania środków

finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich pozyskania oraz o wydatkach poniesionych z Funduszu Wyborczego tworzonego w celu finansowania udziału w wyborach (art. 38 ust. 1 i art. 35 ustawy).

Do złożenia sprawozdań za 2008 r. było zobowiązanych 81 partii politycznych wpisanych do ewidencji prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie. Sprawozdania złożyło 76 partii, wśród nich 27 miało obowiązek dołączenia do sprawozdania opinii i raportu biegłego rewidenta z badania sprawozdania w zakresie wpływów na Fundusz Wyborczy. Sprawozdanie złożyły ponadto 2 partie nie znajdujące się w 2009 r. w ewidencji partii – Stronnictwo Ludowe-„Piaś” oraz Samoobrona Odrodzenie. Sprawozdań nie złożyło 5 partii: Partia Rozwoju, Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe, Polska Lewica, Partia Piratów, Polska Patriotyczna.

Komunikat Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie sprawozdań partii politycznych został ogłoszony w Monitorze Polskim Nr 26, poz. 355. Zamieszczony jest także na stronie www.pkw.gov.pl.

- Państwowa Komisja Wyborcza po rozpatrzeniu i zbadaniu sprawozdań przyjęła sprawozdania 74 partii politycznych, z tego sprawozdania 59 partii bez zastrzeżeń, a sprawozdania 15 partii ze wskazaniem stwierdzonych w nich uchybień (są to partie: Polskie Stronnictwo Ludowe, Liga Polskich Rodzin, Unia Pracy, Racja Polskiej Lewicy, Komunistyczna Partia Polski, Demokratyczna Partia Lewicy, Jedność Rzemieślniczo-Kupiecka, Zieloni 2004, Socjaldemokracja Polska, Organizacja Narodu Polskiego-Liga Polska, Polski Ruch Monarchistyczny, Platforma Janusza Korwin-Mikke, Związek Słowiański, Stronnictwo „Piaś”, Partia Piratów).

Uchybienia polegały na naruszeniu ustawowych wymogów polegających zwłaszcza na niewprowadzeniu do umowy rachunku bankowego zastrzeżenia o dopuszczalności dokonywania wpłat jedynie czekiem, przelewem lub kartą płatniczą, wydatkowania środków Funduszu Wyborczego na cele pozawyborcze, sporządzenia sprawozdania niezgodnie z dokumentacją oraz zasadami rachunkowości.

Sprawozdania 5 partii politycznych zostały odrzucone: Stronnictwa Demokratycznego – z powodu pozyskiwania przez partię dochodów ze źródeł niedozwolonych tj. naruszenia art. 24 ust. 4 ustawy; Samoobrony Rzeczypospolitej Polskiej – z powodu finansowania zobowiązań wyborczych partii z innego źródła niż Fundusz Wyborczy, tj. z naruszeniem art. 35 ust. 2 ustawy; Partii Zielonych Rzeczypospolitej Polskiej – z powodu pozyskiwania środków finansowych od osób prawnych, co stanowi naruszenie art. 25 ust. 1 ustawy; Prawicy Rzeczypospolitej – ze względu na finansowanie zobowiązań środkami finansowymi pochodzącymi z pożyczek udzielonych przez osoby fizyczne, zatem z niedozwolonych źródeł, co narusza art. 38a ust. 4 ustawy; Chrześcijańskiej Inicjatywy Społecznej – z powodu prowadzenia gospodarki finansowej poza rachunkiem bankowym, tj. z naruszeniem art. 24 ust. 8 ustawy.

Komunikat Państwowej Komisji Wyborczej o przyjętych i odrzuconych sprawozdaniach partii politycznych w 2008 r. został ogłoszony w Monitorze Polskim Nr 50, poz. 737, jest również zamieszczony na stronie Komisji w Internecie.

- Na postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej o odrzuceniu sprawozdania 2 partie polityczne: Prawica Rzeczypospolitej i Partia Zielonych Rzeczypospolitej Polskiej wniosły, na podstawie art. 38b ustawy, skargi do Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy skargi oddalił.
- 3) Stosownie do art. 38c ustawy, niezłożenie przez partie polityczne sprawozdania finansowego obliguje Państwową Komisję Wyborczą do wystąpienia do sądu rejestrowego z wnioskiem o wykreślenie danej partii z ewidencji partii politycznych. Państwowa Komisja Wyborcza złożyła w tym trybie do Sądu Okręgowego w Warszawie, właściwego w sprawach ewidencji partii politycznych, wnioski o wykreślenie z ewidencji wpisu 4 partii (tj. Partii Rozwoju, Partii Piratów, Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego oraz Polski Patriotycznej). Państwowa Komisja Wyborcza otrzymała informację o wykreśleniu w 2009 r. z ewidencji partii politycznych – Partii Piratów i Polski Patriotycznej; postępowanie wobec pozostałych partii nie zostało zakończone.

- 4) Państwowa Komisja Wyborcza w związku ze zgłoszonymi wątpliwościami dotyczącymi nieodpłatnego korzystania przez komitet wyborczy partii politycznej z majątku tej partii wyjaśniła, że organ partii pełniący funkcję jej komitetu wyborczego nie jest odrębnym podmiotem z niezależnym bytem prawnym. Może w związku z tym, działać w lokalu będącym siedzibą partii bez zawierania umowy o udostępnieniu na ten cel lokalu. Wykorzystanie innych pomieszczeń użytkowych partii politycznej oraz sprzętu biurowego, itp. na potrzeby prowadzenia kampanii wyborczej przez komitet wyborczy jest dopuszczalne tylko odpłatnie. Także świadczenie usług na rzecz komitetu wyborczego, np. przez pracowników etatowych partii politycznej może odbywać się wyłącznie odpłatnie, z wyjątkiem usług, o których mowa w art. 86 ust. 5 Ordynacji wyborczej. Koszty wszelkich działań wchodzących w zakres prowadzenia kampanii wyborczej pokrywane są ze środków komitetu wyborczego.

W sprawie odpowiedzialności za zobowiązania majątkowe komitetu wyborczego partii politycznej Komisja zajęła stanowisko, że odpowiedzialność ponosi partia polityczna, która powołała komitet wyborczy.

- 5) Sprawozdanie finansowe partii politycznych i sprawozdania komitetów wyborczych oraz dołączone do nich dokumenty źródłowe, obrazujące gospodarkę finansową danego podmiotu, budzą zainteresowanie wielu organów i jednostek publicznych i państwowych, organizacji pozarządowych, dziennikarzy a również osób prywatnych. W 2009 r. Krajowe Biuro Wyborcze udzieliło informacji i zapewniło wgląd w dokumentację finansową w tym zakresie: Fundacji Batorego, Izdom Skarbowym, Prokuraturze, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu; redakcjom Wprost, Super Expres, Newsweek, Gazeta Polska, TV Polsat, TVN; kilku osobom prywatnym, studentom, doktorantom.

4. Prace i działania bieżące

- 1) Zgodnie z ustawą o dostępie do informacji publicznej prowadzony jest portal teleinformatyczny – Biuletyn Informacji Publicznej, www.pkw.gov.pl/BIP w

którym są udostępniane dane dotyczące składu, statusu prawnego, organizacji działalności Państwowej Komisji Wyborczej, komisarzy wyborczych i Krajowego Biura Wyborczego, a takie informacje o stanie rejestru wyborców, dane o komitetach wyborczych i podmiotach uczestniczących w kampaniach referendalnych, wyniki głosowania i wyniki wyborów w wyborach powszechnych, wyborach prowadzonych w toku trwania kadencji organów samorządu terytorialnego oraz w referendach w sprawie odwołania organów jednostek samorządowych. W BIP-ie podawane są również uchwały Państwowej Komisji Wyborczej oraz udzielane przez Komisję wyjaśnienia i opinie dotyczące przepisów prawa wyborczego, dokumenty i rozstrzygnięcia dotyczące finansowania wyborów: uchwały w sprawie sprawozdań finansowych komitetów wyborczych i partii politycznych; ustalenia wysokości subwencji przyznawanych dla partii politycznych z budżetu państwa; informacje o wydatkach na wybory i referenda ogólnokrajowe. Informacje zawarte w BIP udostępnione są przez stronę www.pkw.gov.pl, w formie plików komputerowych, w formie kserokopii dokumentu, przez pocztę, faksem, ustnie bądź telefonicznie. Udostępnianie jest bezpłatnie, chyba że charakter dokumentu pociąga za sobą dodatkowe koszty, np. dyskietek lub CD-ROM. Szczegółowe informacje o zakresie i sposobie udostępniania tych informacji są zawarte w zamieszczonym na stronie komunikacie Kierownika Krajowego Biura Wyborczego.

Odpowiednio na stronach komisarzy wyborczych i delegatur Krajowego Biura Wyborczego dostępne są w układzie terytorialnym szczegółowe dane z zakresu wyborów i funkcjonowania organów wyborczych. Np. na stronie Komisarza Wyborczego w Bydgoszczy są dokumenty archiwalne dotyczące wyborów do organów jednostek samorządu terytorialnego i referendów lokalnych w kadencjach 1994-1998 i 1998-2002; wyborów do Sejmu i do Senatu od 1993 r.; wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wszystkich kadencji; wyborów do Parlamentu Europejskiego. Znajdują się tam ponadto dane o aktualnych zdarzeniach wyborczych.

- 2) Na podstawie art. 12 ust. 8 ustawy o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne, Państwowa Komisja Wyborcza i, w określonym przez Komisję zakresie, komisarze wyborczy prowadzą Rejestr Korzyści. Rejestr obejmuje korzyści uzyskiwane przez członków Rady Ministrów, sekretarzy i podsekretarzy stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i ministerstwach, kierowników urzędów centralnych; wojewodów, wicewojewodów; marszałków, wicemarszałków, członków zarządów i skarbników województw; starostów, wicestarostów, członków zarządów, sekretarzy i skarbników powiatów; wójtów (burmistrzów, prezydentów miast), zastępców wójtów (burmistrzów, prezydentów miast), sekretarzy i skarbników gmin (miast). Zakres informacji objętych obowiązkiem zgłoszenia do Rejestru Korzyści został określony w art. 12 ust. 3 i 4 ustawy i obejmuje osoby pełniące funkcję publiczną i ich współmałżonków. Informacje w Rejestrze są na bieżąco aktualizowane niezwłocznie po ich zgłoszeniu do Rejestru; informacje dotyczące osób, które przestały pełnić funkcje przewidziane w ustawie, znajdują się w archiwalnej części Rejestru.

Rejestr jest prowadzony i udostępniony w formie elektronicznej (www.pkw.gov.pl/RejestrKorzyści).

- 3) Zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu, w każdej gminie jest prowadzony stały rejestr wyborców obejmujący osoby stale zamieszkałe na obszarze gminy którym przysługuje prawo wybierania. Rejestr służy do sporządzania spisów wyborców do wyborów Prezydenta RP, wyborów parlamentarnych, posłów do Parlamentu Europejskiego, wyborów samorządowych, oraz osób uprawnionych do udziału w referendach ogólnokrajowych i lokalnych.

* Delegatury Krajowego Biura Wyborczego dokonują systematycznych kontroli prawidłowości prowadzenia rejestru, udzielają bieżącej pomocy w tych sprawach, nadzorują aktualizację danych w rejestrach. Na stronach internetowych udostępniają z obszaru swojej właściwości aktualne dane z rejestru, w układzie powiatów i w ramach powiatu – poszczególnych gmin z wyszczególnieniem liczby wyborców wpisanych z urzędu i na własny wniosek.

II. Współdziałanie i wymiana doświadczeń

1) Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze gromadzą doświadczenia z praktyki przeprowadzania wyborów i funkcjonowania instytucji i organów wyborczych. Stanowią one źródłowy materiał do formułowania wniosków i propozycji legislacyjnych w zakresie zmian prawa wyborczego i wykonywania zadań w tym obszarze. W ramach tych działań Państwowa Komisja Wyborcza przekazywała komisjom i podkomisjom Sejmu i Senatu stanowiska i opinie do projektów ustaw z zakresu prawa wyborczego. Między innymi 1) Komisji Administracji i Spraw Wewnętrznych – stanowisko do przepisów dotyczących zmian w ustawach: o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej; o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli; Ordynacja wyborcza do Sejmu i do Senatu; Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego; Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw; o referendum ogólnokrajowym; o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta; 2) Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej – stanowisko do poselskich projektów ustaw o zmianie ustawy o ustroju miasta stołecznego Warszawy; 3) Komisji Ustawodawczej – stanowisko w zakresie wydatkowania przez partie polityczne środków Funduszu Wyborczego oraz subwencji z budżetu państwa.

W pracach prowadzonych nad projektami zmian w ustawach wyborczych w Sejmie i Senacie, Radzie Ministrów, ministerstwach, Rządowym Centrum Legislacji - posiedzeniach zespołów, podkomisji i komisji uczestniczył sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej oraz upoważnieni dyrektorzy i eksperci Krajowego Biura Wyborczego. Stosownie do potrzeb zapewniano w tych sprawach bieżące informacje, opinie i dane. Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej uczestniczył systematycznie i prezentował stanowisko Komisji na posiedzeniach Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia niektórych projektów ustaw z zakresu prawa wyborczego oraz Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy – Kodeks wyborczy, poselskiego projektu o zmianie ustawy o partiach politycznych, ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy - Ordynacja

wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz komisyjnego projektu ustawy o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta RP oraz niektórych innych ustaw.

Przedstawiono też opinie, informacje i wyjaśnienia między innymi: Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych – dotyczące problematyki głosowania osób niewidzących i niedowidzących; Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Opracowania Programu Zapobiegania Nieprawidłowościom w Instytucjach Publicznych – w związku z projektowaną zmianą ustawy Prawo antykorupcyjne w zakresie przejęcia prowadzenia Rejestru Korzyści przez Centralne Biuro Antykorupcyjne; Stałemu Komitetowi Rady Ministrów – w sprawie projektu ustawy o racjonalizacji zatrudnienia w państwowych jednostkach budżetowych i innych jednostkach sektora finansów publicznych; Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji do projektu rozporządzenia dotyczącego zmian w podziale administracyjnym niektórych gmin oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta. Współdziałano z Rządowym Centrum Legislacji w przedmiocie ogłaszania aktów prawnych także w formie dokumentu elektronicznego, co stanowi realizację obowiązującej z dniem 1 stycznia 2010 r. ustawy z dnia 10 września 2009 r. zmieniającej ustawę o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych.

- 2) Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze zapewniły informację i pomoc organizacjom i innym podmiotom pozarządowym w prowadzonej przez nie działalności. Udzielono informacji, wyjaśnień i opinii, umożliwiono wgląd w dokumenty źródłowe. Członkowie i sekretarz Komisji, a także pracownicy merytoryczni Krajowego Biura Wyborczego uczestniczyli w spotkaniach, seminariach i innych inicjatywach prowadzonych przez te organizacje lub związanych z ich działalnością.
- W dniu 15 stycznia 2009 r. Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej K. Czaplicki i B. Tokaj dyrektor Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów, uczestniczyli na zaproszenie Ministerstwa Edukacji Narodowej w spotkaniu

konsultacyjnym poświęconym problematyce edukacji obywatelskiej w zakresie wyborów do Parlamentu Europejskiego.

- W dniu 28 stycznia 2009 r. z inicjatywy Fundacji im. Stefana Batorego Program Przeciw Korupcji odbyła się w Warszawie konferencja podsumowująca projekt „Monitoring wydatkowania wybranych funduszy publicznych”, w tym funduszy partii politycznych i komitetów wyborczych, oraz dyskusja panelowa poświęcona konfliktowi między przepisami dotyczącymi dostępu do informacji publicznej a ochrony danych osobowych. W konferencji i dyskusji uczestniczył K. Lorentz, dyrektor Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych Krajowego Biura Wyborczego.
- W dniu 4 lutego 2009 r. na prośbę Fundacji Solidarności Polsko-Czesko-Słowackiej członek Państwowej Komisji Wyborczej sędzia S. Jaworski i sekretarz Komisji K. Czaplicki spotkali się z gośćmi Fundacji z Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Gruzji, Mołdowy i Ukrainy. Tematem spotkania było poznanie rozwiązań prawnych oraz praktyka organizowania i przeprowadzania wyborów parlamentarnych w Polsce.
- W dniu 5 lutego 2009 r. z okazji Międzynarodowego Dnia Wyborów, sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej K. Czaplicki wygłosił w Centrum Studiów Wyborczych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, wykład okolicznościowy na temat: „O potrzebie stabilizacji prawa wyborczego. Wybrane problemy”. W spotkaniu uczestniczyli – uniwersytecka kadra naukowa i studenci wydziałów prawa z Torunia i Łodzi, komisarze wyborczy i dyrektorzy z delegatur Krajowego Biura Wyborczego z regionu, działacze samorządu.
- W dniach 21-26 lutego 2009 r. na zaproszenie Najwyższej Komisji Wyborczej Egiptu przebywali w Egipcie w celu wymiany doświadczeń wyborczych członkowie Państwowej Komisji Wyborczej S. Jaworski, W. Ryms i sekretarz Komisji K. Czaplicki. Odbyli spotkania: z Najwyższą Komisją Wyborczą Egiptu, przewodniczącym egipskiego Parlamentu, przewodniczącymi

Najwyższej Rady Sądowniczej, Sądu Apelacyjnego i Sądu Kasacyjnego w Aleksandrii i Kairze, pobyt i spotkanie w Sądzie Konstytucyjnym.

- W dniu 16 marca 2009 r. na zaproszenie i w siedzibie Europejskiego Instytutu na Rzecz Demokracji (EID) ekspert w Krajowym Biurze Wyborczym M. Ekiert uczestniczyła w spotkaniu z delegacją Kirgistanu, złożoną z przedstawicieli organizacji i partii politycznych Kirgistanu. Goście zapoznali się z przepisami prawa dotyczącymi finansowania partii politycznych i kampanii wyborczych w Polsce, oraz doświadczeniami w sferze kontroli finansowania partii.
- W dniu 24 marca 2009 r. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej i Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej K. Czaplicki spotkali się z przedstawicielami Koalicji Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością. Omawiano problematykę dotyczącą zmian prawnych w zakresie udziału w wyborach osób z niepełnosprawnością.
- W dniu 7 maja 2009 r. Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej K. Czaplicki na zaproszenie Forum Krośnieńskiego i Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Krośnie wygłosił referat: "Wybory do Parlamentu Europejskiego. Stan obecny i kierunki zmian". W dyskusji uczestniczyli członkowie Forum Krośnieńskiego, studenci Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej oraz uczniowie szkół ponadgimnazjalnych.
- W dniu 12 maja 2009 r. na wniosek Ministra Spraw Zagranicznych Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej F. Rymarz, Sekretarz Komisji K. Czaplicki i dyrektor Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów KBW B. Tokaj spotkali się z zespołem ekspertów Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR) Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, oceniającym przygotowania do wyborów do Parlamentu Europejskiego zarządzanych na dzień 7 czerwca 2009 r. Przedstawicielom ODIHR zapewniono wyczerpującą informację o obowiązujących przepisach polskiego prawa wyborczego, zasadach i praktyce organizacji wyborów, roli i działaniach w tym zakresie Państwowej Komisji Wyborczej i organów wyborczych niższego szczebla, obsłudze wyborów przez służby wyborcze.

Eksperti ODIHR spotkali się również z przedstawicielami Okręgowej Komisji Wyborczej w Krakowie.

- W dniu 19 czerwca 2009 r. Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej K. Czaplicki na zaproszenie Fundacji Civis Polonus oraz Instytutu Spraw Publicznych uczestniczył w seminarium oraz panelu eksperckim na temat upowszechniania informacji dotyczącej wyborów.
- W dniach 16 i 17 lipca 2009 r. członek Państwowej Komisji Wyborczej sędzia A. Mączyński uczestniczył, na prośbę MSZ, w spotkaniu eksperckim OBWE, które odbyło się w Wiedniu i było poświęcone różnym aspektom prawa wyborczego.
- W dniu 26 listopada 2006 r. sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej K. Czaplicki uczestniczył w III Seminarium Naukowym Katedry Prawa Samorządu Terytorialnego Uniwersytetu Jagiellońskiego, poświęconym problematyce samorządowego prawa wyborczego. W Seminarium wzięli także udział przedstawiciele kadry naukowej Uniwersytetów: Łódzkiego, Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Pedagogicznego w Krakowie, Wyższej Szkoły Pedagogiki i Administracji, Komisarz Wyborczy w Krakowie, dyrektorzy Delegatur Krajowego Biura Wyborczego w Krakowie i Łodzi. Obradowano pod hasłem: „Samorządowe prawo wyborcze –wyzwania i dylematy”. Wystąpienia programowe dotyczyły m.in.: zmian modelowych samorządowej ordynacji wyborczej, możliwości korzystania w wyborach samorządowych z alternatywnych sposobów głosowania, postępowania w sprawach z protestów wyborczych w wyborach samorządowych; Sekretarz K. Czaplicki poświęcił wystąpienie problematyce jawności finansowania wyborów samorządowych.
- W dniu 1 grudnia 2009 r. sekretarz K. Czaplicki uczestniczył w seminarium Parlamentarnego Zespołu ds. Osób Niepełnosprawnych pod patronatem Marszałka Sejmu, poświęconym prezentacji projektu ustawy o ułatwieniach wyborczych dla osób niepełnosprawnych. W seminarium wzięli udział: Marszałek Sejmu B. Komorowski oraz wicemarszałek Senatu K. Bochenek,

posłowie-przewodniczący Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, Komisji Nadzwyczajnej ds. zmian w prawie wyborczym oraz Parlamentarnego Zespołu ds. Osób Niepełnosprawnych, eksperci, przedstawiciele Polskiego Związku Niewidomych oraz Stowarzyszenia Przyjaciół Integracji.

- W dniu 7 grudnia 2009 r. w siedzibie Państwowej Komisji Wyborczej obradowała Rada Programowa Centrów Studiów Wyborczych w Łodzi i w Toruniu. Dokonano oceny działalności Centrów Studiów Wyborczych i zaopiniowano program dalszych działań w sferze edukacyjno-informacyjnej i naukowej.
- 3) Rozwiązaniami polskiego prawa wyborczego i doświadczeniami w organizacji wyborów są zainteresowane organy wyborcze i organizacje w innych państwach. Kontynuowano wymianę doświadczeń w tym obszarze.
- W maju 2009 r. do Państwowej Komisji Wyborczej zwróciła się pisemnie rosyjska organizacja pozarządowa zajmująca się m.in. problematyką prawa wyborczego – Rosyjski Publiczny Instytut Prawa Wyborczego, z prośbą o przekazanie informacji o polskich rozwiązaniach prawnych i doświadczeniach dotyczących skarg i nieprawidłowości w wyborach. Państwowa Komisja Wyborcza przekazała Instytutowi taką informację na przykładzie wyborów do Sejmu i Senatu przeprowadzonych 21 października 2007 r. Jej przedmiotem była w szczególności procedura postępowania w zakresie rozpatrywania protestów wyborczych i orzekania o ważności wyborów.
  - Na wniosek Komisji Wyborczej Obwodu Kaliningradzkiego, za aprobatą Państwowej Komisji Wyborczej nawiązali współdziałanie z tą Komisją Komisarz Wyborczy i Delegatura Krajowego Biura Wyborczego w Olsztynie. W dniach od 26 do 28 czerwca 2009 r. polska delegacja w składzie: Komisarze Wyborczy w Olsztynie i Bydgoszczy oraz merytoryczni pracownicy Delegatury przebywała z roboczą wizytą w Obwodzie Kaliningradzkim. Zapoznano się i porównano systemy wyborcze obu krajów. Wymieniano informacje i doświadczenia praktyki w zakresie organizacji wyborów oraz sposobu prowadzenia kampanii wyborczej.

- W dniu 14 lipca 2009 r. na prośbę Europejskiego Instytutu na rzecz Demokracji (EID), członek Państwowej Komisji Wyborczej sędzia S. Jaworski oraz dyrektorzy w Krajowym Biurze Wyborczym B. Tokaj i K. Lorentz odbyli spotkanie studyjne z przedstawicielami 11 krajów regionu Euroazji. Zaprezentowano rozwiązania prawne i doświadczenia praktyki polskiego systemu wyborczego.
  - W dniu 3 listopada 2009 r. członek Państwowej Komisji Wyborczej sędzia S. Jaworski i sekretarz Komisji K. Czaplicki spotkali się z przedstawicielami organizacji i partii Kirgistanu. Omówiono rozwiązania prawa wyborczego i organizację wyborów w Polsce; wymieniono doświadczenia w tym zakresie.
- 4) Kontynuowano wymianę doświadczeń w ramach działalności Stowarzyszenia Europejskich Urzędników Wyborczych (ACEEEO).
- W dniach 13-14 marca 2009 r. Sekretarz PKW Kierownik Krajowego Biura Wyborczego K. Czaplicki uczestniczył w posiedzeniu Zarządu Stowarzyszenia Urzędników Wyborczych, które odbyło się w Sofii w Bułgarii. Dokonano podsumowania działań za minione półrocze 2008 r. i przyjęto dalszy plan pracy, w tym założenia dorocznej Konferencji Stowarzyszenia. Omówiono problematykę obserwacji wyborów do Parlamentu Europejskiego, a także podpisano porozumienie o współpracy Stowarzyszenia z Federalnym Instytutem Wyborów w Meksyku.
  - W dniach 2-3 lipca 2009 r. K. Czaplicki uczestniczył w seminarium Stowarzyszenia Urzędników Wyborczych w Budapeszcie które było poświęcone ocenie wyborów do Parlamentu Europejskiego. Tematem jego wystąpienia były: "Wybrane aspekty wykonywania przez obywateli Unii prawa głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego". W prezentacji omówił główne aspekty prawne i praktyczne procedury wyborczej w tym zakresie w polskim prawie tj. Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego oraz w aktach prawnych Unii Europejskiej.
  - W dniach 3-5 września 2009 r. w Erewaniu, w Armenii Sekretarz K. Czaplicki uczestniczył w konferencji Stowarzyszenia Europejskich Urzędników

Wyborczych, której głównym tematem była „Sądowa ochrona praw wyborczych”, a tematem uzupełniającym: „Międzynarodowe doświadczenia w stosowaniu socjologii w procesach wyborczych”. Przedstawił referat programowy poświęcony roli sądów najwyższych w wyborach, w tym Sądu Najwyższego na przykładzie Rzeczypospolitej Polskiej; rozwiązania polskie w tym zakresie wzbudziły zainteresowanie uczestników.

- 5) Ważną formą wymiany doświadczeń i upowszechniania prawa wyborczego są okresowe spotkania Państwowej Komisji Wyborczej i Kierownika Krajowego Biura Wyborczego z komisarzami wyborczymi i dyrektorami zespołów i delegatur Krajowego Biura Wyborczego. W 2009 r. odbyły się 3 spotkania: w dniach 16-17 marca, 14-15 września oraz 23 listopada. Tematem narady w marcu było omówienie zadań i określenie programu działania w zakresie przygotowania i przeprowadzenia wyborów do Parlamentu Europejskiego. W wystąpieniach i dyskusji zwracano uwagę na potrzebę odpowiednio wczesnego przystąpienia do prac przygotowawczych, w tym konieczność ścisłego współdziałania wszystkich podmiotów i służb oraz odpowiedzialność i dyscyplinę w tych działaniach. Akcentowano zapewnienie należytej procedury i pomocy w powołaniu i pracy obwodowych komisji wyborczych oraz najwyższej staranności przy ustalaniu, drukowaniu i przechowywaniu kart do głosowania. Ustalono szczegółowy harmonogram obejmujący wykaz zadań oraz sposób i terminy ich wykonania. Na spotkaniu w dniach 14-15 września 2009 r. dokonano podsumowania i oceny przygotowania i przeprowadzenia wyborów do Parlamentu Europejskiego w dniu 7 czerwca 2009 r. Omówiono ponadto inicjatywy legislacyjne dotyczące zmian prawa wyborczego oraz w tym kontekście - alternatywne sposoby głosowania. W związku z upływającą w 2010 r. kadencją Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz kadencją organów jednostek samorządu terytorialnego, przypomniano także wstępnie podstawowe zadania komisarzy wyborczych i administracji wyborczej w tym zakresie. Robocza narada w dniu 23 listopada Kierownika Krajowego Biura Wyborczego z dyrektorami zespołów i delegatur KBW była poświęcona wykonaniu zadań gospodarczych w 2009 r. i zadaniom w 2010 r. Omówiono regulacje prawne

nowej ustawy o finansach publicznych (z dnia 27 sierpnia 2009 r. Dz. U. Nr 157, poz. 1240) oraz ich przełożenie na praktykę działania Krajowego Biura Wyborczego. Dokonano oceny realizacji budżetu w 2009 r. i analizy budżetu na 2010 r. Kierownik Krajowego Biura Wyborczego podkreślając dobre i odpowiedzialne wykonanie zadań w 2009 r. przypomniał o konieczności zachowania pełnej dyscypliny w gospodarce budżetowej w 2010 r.

- 6) Krajowe Biuro Wyborcze wydaje jako jedną z form upowszechnienia informacji o problematyce wyborczej - biuletyn informacyjny „Przegląd Wyborczy”. Jest w nim przedstawiana działalność Państwowej Komisji Wyborczej – jej rozstrzygnięcia, wyjaśnienia, opinie, informacje. Prezentowane są problemy prawne oraz doświadczenia praktyki wyborczej w jednostkach samorządu terytorialnego. Z wydawnictwa korzystają organy i służby wyborcze, pracownicy administracji samorządowej, interesują się nim również inne organy władzy publicznej, pracownicy naukowcy, studenci, dziennikarze. W 2009 r. wydano 6 numerów biuletynu. Różnego rodzaju inicjatywy służące poznawaniu przepisów prawa wyborczego i procedur wyborczych podejmują także komisarze wyborczy i delegatury Krajowego Biura Wyborczego – np. w Białymstoku, Krakowie, Zielonej Górze. Zwiększa się też zainteresowanie dziedziną prawa wyborczego i praktyki wyborczej ze strony uczelni, studentów, prasy. Zainteresowanymi tą problematyką mają dostęp do aktualnych danych o systemie wyborczym i działalności organów wyborczych przez stronę internetową Komisji, strony komisarzy wyborczych, udzielane są też informacje i wyjaśnienia w tych sprawach na piśmie i telefonicznie, a także udostępnia materiały źródłowe.

* Państwowa Komisja Wyborcza w ramach wstępnych przygotowań do przypadających w 2010 r. terminów wyborów Prezydenta RP oraz organów jednostek samorządu terytorialnego, skierowała pisemnie wystąpienie do przewodniczących rad gmin i rad miejskich oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, przypominając o ich ustawowych zadaniach w zakresie zapewnienia podziału gmin na obwody głosowania i okręgi wyborcze.

ZPOW-703-1/10

Panie i Panowie
Przewodniczący Rad Gmin i Miast, Wójtowie,
Burmistrzowie i Prezydenci Miast

Państwowa Komisja Wyborcza, w związku z przypadającymi w bieżącym roku terminami wyborów na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyborów organów i jednostek samorządu terytorialnego, zwraca uwagę na potrzebę pilnego dokonania przeglądu istniejącego podziału gminy na stałe obwody głosowania, a także podziału gmin na okręgi wyborcze dla wyborów radnych pod kątem spełniania kryteriów ustawowych.

I. Zgodnie z art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. — Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547, z późn. zm.), zwanej dalej „Ordynacją wyborczą”, wójt (burmistrz, prezydent miasta) przedkłada radzie wnioski w sprawie zmian w podziale na stałe obwody głosowania nie później niż na 3 miesiące przed upływem kadencji rady gminy, tj. nie później niż 12 sierpnia 2010 r. Rada dokonuje zmiany najpóźniej w ciągu miesiąca od przedłożenia wniosku, a zatem nie później niż 12 września 2010 r.

Należy jednocześnie zauważyć, że także ustawa z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544, z późn. zm.) przewiduje możliwość dokonania zmian w podziale na stałe obwody głosowania. Zgodnie z art. 22 ust. 2 powołanej ustawy zmiany te mogą zostać dokonane najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów. Zatem, w zależności od daty wyborów wyznaczonej przez Marszałka Sejmu, będą one mogły być dokonane najpóźniej w dniu przypadającym pomiędzy 5 sierpnia 2010 r. a 19 sierpnia 2010 r., przy czym wniosek w sprawie zmian wójt (burmistrz, prezydent miasta) powinien przedłożyć radzie nie później niż w okresie pomiędzy 5 lipca 2010 r. a 19 lipca 2010 r.

Z uwagi na powyższe, postępowanie w sprawie zmian w podziale na stałe obwody głosowania powinno uwzględniać terminy wynikające z przepisów ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, jednakże podstawą do podjęcia uchwały powinna być Ordynacja wyborcza.

Jednocześnie Państwowa Komisja Wyborcza podkreśla, że **podział na obwody głosowania jest stały**. Zmiany w tym podziale mogą być wprowadzane **wyłącznie** w przypadku wystąpienia co najmniej jednej z przesłanek określonych w art. 31 ust. 1 Ordynacji wyborczej, tj.

- 1) zmiany granic gminy;
- 2) zmiany liczby mieszkańców w gminie;
- 3) zmiany liczby mieszkańców w obwodzie głosowania (powodującej, że liczba mieszkańców przekracza normę 3000 mieszkańców przewidzianą w art. 30 ust. 2a Ordynacji wyborczej);
- 4) zmiany liczby radnych w radzie gminy;
- 5) zmian w podziale gminy na okręgi wyborcze.

Wystąpienie jednej z tych przesłanek nie jest jednak wystarczającą podstawą do dokonania zmian w podziale. Muszą one powodować, że dotychczasowy podział gminy na stałe obwody głosowania nie spełnia wymogów określonych w art. 30 ust. 2a Ordynacji wyborczej lub konieczność dokonania zmian wynika ze zmian podziału gminy na okręgi wyborcze.

Przy dokonywaniu zmian w podziale gminy na obwody głosowania należy mieć także na uwadze, że powinny one w jak najmniejszym stopniu ingerować w dotychczasowy podział, tj. mogą być dokonane **wyłącznie** w zakresie niezbędnym do dostosowania obecnego podziału do wymogów Ordynacji wyborczej.

Państwowa Komisja Wyborcza jednocześnie przypomina, że uszczegółowienie opisu granic obwodu, np. przez uporządkowanie nazw miejscowości, ulic, numeracji nieruchomości itp. nie stanowi zmian w podziale na obwody głosowania w rozumieniu art. 31 do Ordynacji wyborczej. Ponieważ podział gminy na obwody głosowania należy do kompetencji rady gminy, uszczegółowienie opisu granic musi być dokonane również przez radę, w drodze uchwały. Czynność ta nie może zostać dokonana przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) poprzez wydanie obwieszczenia.

Państwowa Komisja Wyborcza zwraca się do Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Miast o dokonanie przeglądu lokali, w których mają siedziby obwodowe komisje wyborcze i sprawdzenie, czy nie ma możliwości korzystniejszego usytuowania tych siedzib, maksymalnie ułatwiającego wyborcom dotarcie do lokali wyborczych, a także zapewniającego ułatwienia dla wyborców niepełnosprawnych.

Należy przy tym zauważyć, że zgodnie z art. 24a ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i art. 32a Ordynacji wyborczej, w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 19 listopada 2009 r. o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 213, poz. 1652) w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miast) zobowiązani są zapewnić lokale obwodowych komisji wyborczych dostosowane do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, stosując zasady określone w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2001 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 81, poz. 888).

II. Odnośnie podziału gminy na okręgi wyborcze Państwowa Komisja Wyborcza przypomina, że zgodnie z art. 92 ust. 1 Ordynacji wyborczej, zmiany w tym podziale mogą być dokonywane najpóźniej na 3 miesiące przed upływem kadencji rady, tj. do dnia 12 sierpnia 2010 r. Jednakże, ponieważ zmiany w podziale na okręgi wyborcze mogą wiązać się z koniecznością dokonania zmian w podziale na obwody głosowania, a terminowo możliwość wprowadzenia tych zmian, jak wskazano wyżej, upływa wcześniej – zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej zmiany w podziale na okręgi wyborcze powinny być dokonane we wcześniejszym terminie.

Państwowa Komisja Wyborcza jednocześnie podkreśla, że także podział na okręgi wyborcze **jest stały**. Zmiany granic okręgów wyborczych dopuszczalne są **wyłącznie** w razie wystąpienia przesłanek określonych w art. 92 ust. 1 Ordynacji wyborczej, tj.:

- 1) zmiany w podziale terytorialnym państwa;
- 2) zmiany granic sołectw;
- 3) zmiany liczby mieszkańców gminy;
- 4) zmiany liczby radnych w radzie gminy;
- 5) zmiany liczby radnych wybieranych w okręgach wyborczych.

W przypadku miast utworzenie lub zmiana granic jednostek pomocniczych, w związku z art. 89 ust. 4 Ordynacji wyborczej, również stanowi przesłankę do dokonania zmian.

Analogicznie jak w przypadku zmian w podziale na obwody głosowania, wystąpienie wskazanych wyżej przesłanek nie jest wystarczającym warunkiem do dokonania zmian w podziale. Muszą one powodować, że dotychczasowy podział gminy na okręgi wyborcze nie spełnia wymogów określonych w art. 89 ust. 2-4 i art. 92 ust. 2 w związku z art. 90 Ordynacji wyborczej.

Przy dokonywaniu zmian w podziale gminy na okręgi wyborcze należy mieć także na uwadze, że powinny one w jak najmniejszym stopniu ingerować w dotychczasowy podział, tj. mogą być dokonane **wyłącznie** w zakresie niezbędnym do dostosowania obecnego podziału do wymogów Ordynacji wyborczej.

Przy dokonywaniu zmian należy uwzględnić liczbę radnych ustaloną przez wojewodę na podstawie liczby mieszkańców zamieszkałych na terenie działania rady, według stanu ewidencji ludności na koniec roku tj. według stanu na dzień 31.12.2009 r. Państwowa Komisja Wyborcza informuje, że wystąpi do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o zobowiązanie wojewodów, do ustalenia liczby radnych wcześniej niż wynika to z art. 28 Ordynacji wyborczej, w miarę możliwości w I kwartale 2010 r.

- Pisma dotyczące podziału na okręgi wyborcze dla wyboru rad powiatów i sejmików województw Państwowa Komisja Wyborcza przekazała również, stosownie do ich kompetencji określonych w art. 136 i 138 oraz art. 164 Ordynacji wyborczej, starostom i przewodniczącym rad powiatów oraz marszałkom województw i przewodniczącym sejmików województw. Zwróciła się jednocześnie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z prośbą o zobligowanie wojewodów do podjęcia działań w tym zakresie informując i przypominając, iż: „Zgodnie z art. 92 ust. 1, art. 138 ust. 1 i art. 164 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. — Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547, z późn. zm.) zmiany w podziale na okręgi wyborcze mogą być dokonywane najpóźniej na 3 miesiące przed końcem kadencji rad, tj. nie później niż 12 sierpnia 2010 r.

Jednakże, z uwagi na wagę podziału na okręgi wyborcze dla właściwego przeprowadzenia wyborów, a także — w przypadku powiatów i województw — z uwagi na ewentualną konieczność uzyskania porozumienia lub zasięgnięcia opinii

właściwych rad odpowiednio gmin i powiatów, których zmiany dotyczą, oraz ze względu na możliwą procedurę odwoławczą, Państwowa Komisja Wyborcza zaleciła, aby rady (sejmiki województw) dokonały zmian odpowiednio wcześniej.

Ustalenie, czy zachodzi konieczność zmian w dotychczasowym podziale wymaga m. in. znajomości liczby radnych wybieranych w danej jednostce samorządu terytorialnego. Liczbę tę, zgodnie z art. 27 ust. 1. Ordynacji wyborczej, ustala wojewoda, po porozumieniu z komisarzem wyborczym. Podstawą ustalenia liczby radnych dla danej rady jest liczba mieszkańców zamieszkałych na terenie jej działania, według stanu ewidencji ludności na koniec roku, tj. według stanu na dzień 31.12.2009 r. Zarządzenie wojewody jest ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym i podawane do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, w każdej gminie najpóźniej na 4 miesiące przed upływem kadencji.

Jednakże, zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej, wobec napływających do Komisji wątpliwości związanych z rodzajem źródła danych dla ustalenia liczby radnych, wskazane byłoby wydanie przez Pana Ministra opinii jednoznacznie wskazującej to źródło wraz z datą, zgodnie z którą, ustalenie liczby radnych powinno nastąpić.

Państwowa Komisja Wyborcza, w związku z wyżej przedstawionymi okolicznościami, zwraca się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o zobowiązanie wojewodów do niezwłocznego ustalenia (w miarę możliwości w I kwartale 2010 r.) liczby radnych dla rady każdej gminy i powiatu na obszarze województwa oraz liczby radnych wybieranych do sejmiku województwa”.

- Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła program obsługi informatycznej wyborów w 2010 r.

- Prowadzone są prace nad projektem rozporządzenia dotyczącego sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania w wyborach.

- Państwowa Komisja Wyborcza odpowiadając na wątpliwości dotyczące powoływania sędziów w skład komisji wyborczej zajęła następujące stanowisko: „Zgodnie z art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. — Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547, z późn. zm.) w skład wojewódzkiej, powiatowej oraz komisji wyborczej w mieście

na prawach powiatu wchodzi z urzędu, jako przewodniczący, sędzia wskazany przez prezesa sądu okręgowego. Sformułowanie, że w skład komisji wchodzi sędzia należy rozumieć w ten sposób, iż może to być wyłącznie sędzia w stanie służby czynnej.

W związku z powyższym brak jest podstaw prawnych do powołania w skład terytorialnej komisji wyborczej sędziego, który przeszedł w stan spoczynku niezależnie od jego wieku. Ustawodawca dopuszczając możliwość udziału w składach organu wyborczego sędziów w stanie spoczynku wyraźnie o tym stanowi, tak jak uczynił to w art. 15 ust. 2a Ordynacji samorządowej, w art. 44 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu, czy też w art. 15 ust. 2 ustawy o wyborze Prezydenta RP”.

* W styczniu i lutym 2010 r. odbyły się wybory przedterminowe Wójta Gminy Radziejowice, woj. mazowieckie oraz Burmistrza Milicza, woj. dolnośląskie; wybory uzupełniające radnych do 29 rad gmin i miejskich oraz 2 referenda gminne:

- w sprawie odwołania Prezydenta Miasta Łodzi; frekwencja w referendum wyniosła 22,20% referendum było ważne, Prezydent Miasta został odwołany. Także w dniu 17 stycznia – referendum w sprawie odwołania Burmistrza Gminy Brwinów, woj. mazowieckie; referendum było nieważne, gdyż frekwencja w głosowaniu referendalnym (23,31%) była mniejsza niż 3/5 liczby wyborców biorących udział w wyborze tego organu.

INFORMACJE PRAWNE I BIEŻĄCE

* W dniu 19 lutego 2010 r.:

- została uchwalona zmiana ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (art. 49); zmieniono godziny głosowania w wyborach prezydenckich, z dotychczasowych: od godz. 6⁰⁰ do 20⁰⁰, na od godz. 8⁰⁰ do 22⁰⁰.

- Dokonana została również zmiana ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (art. 5 i 6), polegająca na zniesieniu „domicylu wyborczego” wobec wyborców obywateli Unii Europejskiej.

* Sekretarz PKW K. Czaplicki uczestniczył w pracach prowadzonych w Sejmie i w Senacie nad projektem ustawy o zasadach obsadzania w kadencji trwającej w latach

2009-2014 dodatkowego mandatu posła do Parlamentu Europejskiego. Senat RP na posiedzeniu w dniu 18 lutego 2010 r. przyjął i przekazał Sejmowi uchwałę w sprawie ustawy.

* Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej K. Czaplicki uczestniczy także w pracach komisji Sejmu i Senatu nad projektami ustaw:

- o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw; Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu; ustawy o referendum ogólnokrajowym). Projekt przewiduje zmiany polegające na powoływaniu sołtysów i przewodniczących innych organów jednostek pomocniczych w skład obwodowych komisji wyborczych;

- o zmianie ustaw: Ordynacja wyborcza do Sejmu i do Senatu, Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego, w związku z wprowadzeniem parytetu płci na listach kandydatów;

- o dostosowaniu organizacji wyborów do potrzeb osób niepełnosprawnych.

* W dniu 4 lutego 2010 r. z okazji Światowego Dnia Wyborów, członkowie Państwowej Komisji Wyborczej M. Grzelka i A. Mączyński oraz sekretarz Komisji K. Czaplicki wzięli udział w wykładzie imienia profesora W. Komarnickiego na temat: „Funkcje wyborów a wielkość okręgów wyborczych”, który odbył się pod patronatem Państwowej Komisji Wyborczej i Centrum Studiów Wyborczych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Ponadto, w ramach obchodów Światowego Dnia Wyborów, młodzi naukowcy z Torunia odbyli spotkanie z młodzieżą poświęcone problematyce wyborczej.